

Obdržel jsem od spisovatele Ivana Olbrachta dopis, který pro jeho závažnost zde uveřejňuji. »Velevážený pane profesore! Ve svém článku Spory a rozpory v generaci devětsilské jste se zmínil také o loňském manifestu sedmi komunistických spisovatelů a napsal mimo jiné toto: „Oněch sedm mělo si buď založit nový list — třeba týdeník — nebo přejít en masse do některého socialistického listu, v němž by si byli vymohli určitý vliv na jeho ráz a určité respektování svého přesvědčení. Namítnou mně: ale nás nic společného nesdružuje; nač zakládat tedy list? Myslím, že tomu tak není, že mají společné ideje politické a také literární. Ale nesdružuje-li jich opravdu nic, neměli by se ani sdružit v manifest a útočit na vedení strany. Pak by to nebyl protest myšlenkový, nýbrž náladový. Jednotlivec ze svých vrtochů stranu rozbíjet nesmí — strana musí mít jistou disciplínu, ač má-li vůbec existovat — proti straně se smí vytyčit jen nový myšlenkový směr; nová idea, ať programová, ať taktická.“

K tomuto Vašemu soudu bych rád řekl těchto několik slov.

Ano, bylo by velmi účelno, kdybychom si byli založili nový list, třeba týdeník, a pociťuji zcela nepřijemně, že nemám kde politicky mluvit. Ale otázka listu byla otázkou peněz, kterých nikdo z nás nemá. Bylo mi sice navrhováno, abychom založili list společně s kulturními pracovníky socialistickými, ale

zamítl jsem to, poněvadž mezi revolučním a státním socialismem není smíru a spolupráce se socialisty by mohla spočívat pouze v hlazení věcí na povrchu; rozešli bychom se při první příležitosti, kdybychom se chtěli dostat nějakému problému na kloub. A pokud jde o druhou eventualitu, totiž o přejít en masse do některého socialistického listu, pravím, že do politického socialistického listu (a jiných, do kterých bychom mohli psát, neznám) bych byl nešel. Nebyla by šla ani Helena Malířová a určitě ne ani St. K. Neumann. Je smutné, byli-li dva z nás hospodářskými poměry donuceni jít tam mlčky do mzdové práce, jako jde dělník do muniční továrny vyrábět na sebe a své soudruhy granáty, ale je to jen smutné, kdežto přejít en masse do politického socialistického listu bych pokládal za těžkou politickou chybu. Hromadné politické přejítí, ať již s jakýmikoli výhradami, by nemohlo být dělnictvem (a o to nám v prvé řadě šlo) vykládáno jinak než tak, že se zříkáme komunistického nazírání a programu, že dáváme za pravdu reformismu a že vyzýváme dělnictvo, aby přestupovalo k socialistickým stranám. Toho úmyslu jsem nikdy neměl.

Pravíte, že jsme dnešnímu vedení KSČ vytýkali neschopnost a snad i nesvědomitost. O nic jiného nešlo a o nic jiného nejde ani nyní. Nemohli jsme krýt škodlivou politiku, kterou provádělo a provádí polbyro, musili jsme se ozvat i za cenu porušení stranické disciplíny. A my, kteří jsme byli přímo politicky činní, jsme nemohli vyzývat dělnictvo k něčemu, co jsme nebyli ochotni dělat sami. Mám za to, že náš manifest musil být napsán i tenkrát, kdyby nás nebylo sdružovalo nic jiného (a není tomu tak) než negace. Nevytýkám dnešnímu vedení KSČ to, co chce, nýbrž jak to dělá. Dělá to totiž hanebně špatně. Nevytýkám mu, že chce připravovat sociální revoluci, podporovat světovou politiku SSSR, uvádět v trvalý neklid kapitalistické hospodářství, rušit racionalizaci výroby a bojovat proti fašismu i reformistickým iluzím či klamům, nýbrž to, že nic neví a neumí kromě přemýšlení tezí, přečtených v Inprekorru z minulého týdne, v nechutné fráze; že

vydává nestravitelné noviny, kterých nikdo nečte; že ztratilo jakýkoliv vliv na dělnické masy; že klame dělnictvo i Internacionálu (tu za účelem získávání další mravní i hmotné podpory); že organizačně nesvede ani tolik, aby o jeho nejtajnějších usneseních nevěděla dříve policie než továrny; že pro minimální prospěch své skupiny vědomě působí maximální škody dělnictvu; že rozbilo mohutnou a silnou masovou stranu a rozbíjí ji dále. Od tohoto vedení KSČ se nedám vést ani k nejbližší zastávce elektrické dráhy, neřkuli do vážných bojů. Ale že stejně smýšlí většina komunistického dělnictva, toho důkazem jsou všechny akce poslední rok stranou pořádané, akce, které byly sice dle sloupců Rudého práva (viz výše: klamání dělnictva a Internacionály) ohromné, ale ve skutečnosti se rovnaly nule.

Pravíte, že se proti straně smí vytyčit jen nový myšlenkový směr; nová idea, ať programová, ať taktická. S politickou skupinou, k níž patřím, proti KSČ nevytyčuji žádné nové programové ideje, jen směrnici taktickou: Dobýt znova KSČ pro věc dělnictva, komunismu a vážné politické i kulturní práce. Přimět komunistické dělnictvo, aby zjednálo ve své straně nápravu, a nestačí-li na to samo, aby volalo na pomoc Internacionálu. Komunistické dělnictvo, třebaže nás nazývá likvidátory, přece jen tuto naši myšlenku provádí, byť neuvědoměle a pasívně: odpírá vedení KSČ poslušnost a jeho hesla nechává bez povšimnutí.

Pravíte, že jednotlivec ze svých vrtochů stranu rozbíjet nesmí. Zajisté. Ještě více je pravda: jednotlivec stranu rozbíjet nemůže, není to v jeho moci. A úpadek, který se dnes v KSČ jeví, není dílem nás sedmi, nýbrž v první řadě (také ne výlučně) dílem neschopnosti vedení KSČ, již jsme my jen poněkud dříve viděli. Jak v posledním půldruhém roce věci sleduji, pozoruji, že vývoj spěje ne-li přímo k likvidaci, tedy jistě k silnému početnému oslabení komunistických stran. Nemohu to tvrdit, nemám pro to přímých důkazů, ale nepokládám za vyloučeno, že toto číselné zeslabování provádí pod heslem očisty a novou a novou diferenciací zcela vědomě sama Inter-

nacionála, neboť je možno, že v této době poklesu revoluční vlny v Evropě vyhovují její politice více strany početně malé, ale ideově i takticky jednotné, než velké strany, které jsou v boji za denní požadavky dělnictva sváděny ke kompromisům a oportunistu. Je-li tomu tak, pak byl plán v Československu proveden špatně. Ale vyžaduje-li už vzájemný poměr bojovních sil (já o tom přesvědčen nejsem) či dočasná taktika Internacionály, aby byly velké masy dělnictva puštěny k reformistickým stranám a čistou ideu komunismu aby přes nepříznivý dnešek do dob pro Evropu revolučně příznivějších přenesla jen strana menší, pak z dosavadních událostí je jasno, že touto nositelkou myšlenky nebude skupina, která dnes vede KSČ. Tím je řečeno i další: musí být ustavena nová. Pracujeme k tomu, aby se tak stalo uvnitř KSČ. Nebude-li to možno, bude dříve či později ustavena mimo dnešní KSČ. Jsem s uctivým pozdravem Váš Ivan Olbracht.« — K tomu podotýkám za sebe, že při případném vstupu naší sedmičlenné secese do nějakého socialistického listu neměl jsem nikterak na mysli, aby se zřekla svého komunistického nazírání a programu; právě naopak žádal jsem, aby si v tom případě naše secese „vymohla určitý vliv na ráz“ takového listu a vynutila si v něm „určité respektování svého přesvědčení“. Na jakémkoliv přimknutí se k reformismu a na splynutí s ním jsem tedy nemyslel. Je-li za těchto podmínek přijetí do některého socialistického listu nepravděpodobné, měli se secesionisté rozhodně pokusit o založení svého týdeníku. Na takový týdeník se tenkrát čekalo; je to navýsost třeba a při dobré vůli a troše obětavosti by se byl takový pokus jistě zdařil.